

Köszönési formák: Múlt, jelen és jövő

a) Készítsen táblázatot vagy hálózattérképet arról, kinek hogyan köszön az Önnel kapcsolatban álló személyek közül és fordítva, illetve – ahol releváns – ők hogyan köszönnek egymásnak. Ahol releváns, térjen ki az írott és szóbeli, illetve a hivatalos és nem hivatalos helyzet okozta különbségekre.

b) Készítsen egy ugyanilyen táblázatot vagy hálózattérképet arról, hogyan köszönének egymásnak akkor, ha az 1950-es években élnének. Kérdezze meg nagyszüleit, dédszüleit, illetve támaszkodjon film- és olvasmányélményeire!

c) Gyűjtse és jegyezze le egy héten keresztül, milyen köszönési formákat hall maga körül élete különböző szinterein. Írja fel valamennyi köszönési formát, és amelyiknél valamilyen érdekességet tapasztal (pl. Ön nem úgy köszönt volna; valamelyik fél láthatóan bizonytalan volt, meglepődött rajta vagy megmosolyogta), azt külön foglalja össze röviden.

d) Nézze meg a legújabb szakirodalomban a különféle generációk megnevezését, valamint életkori besorolását, és írja fel őket az alábbi táblázatot folytatva. Keressen mindegyik nemzedékhez 3-3 abba tartozó ismerőst, és figyelje meg, milyen köszönési és tiszteletadási formulákkal élnek különféle helyzetekben. A táblázat kitöltése után írjon rövid reflexiót a gyűjtött tapasztalatairól.

A generáció elnevezése	Mikor születtek?	Milyen köszönési formákat használnak?
Veteránok	1946 előtt	

e) A köszönési formákkal kapcsolatos kutatások, viszonyulási tendenciák és eddigi tapasztalatai ismeretében képzelje el, majd írja le röviden, vajon hogyan módosulnak a fentiek a 2050-es évekre.

Kezdünk-e mondatot *háttal*?

- a) Olvassa el az azonos című ismeretterjesztő cikket az V. fejezetben.
- b) Figyelje meg és jegyezze fel egy napon keresztül, hányszor hallja a *hát* szót diskurzusjelölő funkciójában. Hasonlítsa össze az eredményt csoporttársaiéval.
- c) Egy másik napon figyelje meg ugyanezt írott kommunikációja során. Hasonlítsa össze az eredményt csoporttársaiéval és a szóbeli nyelvhasználat megfigyelése során kapott eredménnyel.
- d) Rendezze táblázatba vagy illusztrálja bármilyen szabadon választott típusú ábrával, hogy mikor milyen funkcióval és céllal használták a *hát* diskurzusjelölőt környezetében (akár szóban, akár írásban).
- e) Készítsen rövid tanítási ötletet egy szabadon választott korosztály számára arról, mit tanítana nekik a jelenség használatáról. Kezdünk-e mondatot *háttal* szóbeli feleletben vagy iskolai dolgozatban? És informális helyzetben? Mi a helyzet a szép-irodalmi művekkel?

Hát így. Hát most. Hát Istenem.
A viharban te vagy velem.
Mert a vihar is kegyelem.
Hát így. Hát most. Hát Istenem.
Háttal nem kezdünk mondatot.
Hát nem. Hát igen. Hát legyen.
Nekem te leszel a szemem.
Hát tényleg vagy. Tényleg vagyok.

(Acsai Roland: *Hát így*. Forrás: <http://barkaonline.hu>)

- f) Figyelje meg saját és környezete nyelvhasználatát egy további héten keresztül, és jegyezzen fel olyan szituációkat, amikor a *háton* kívül más diskurzusjelölőket is használtak (pl. *szóval*, *persze*, *na*). Milyen funkciókat töltöttek be ezek a szavak a megfigyelt helyzetekben?
- g) Gyűjtse össze, hogy az Ön által beszélt idegen nyelveken milyen szavakat használnak diskurzusjelölőként.
- h) Nézze meg kedvenc külföldi sorozatát vagy filmjét eredeti nyelven, illetve egy olyan nyelven készült felirattal, amelyet ért, majd magyar szinkronnal vagy felirattal. Gyűjtse ki, hogy minden diskurzusjelölőt lefordítottak-e magyarra, és amit igen, azt hogyan. Írjon rövid érvelést, hogy Ön szerint jól sikerült-e a fordítás ebből a szempontból.

A bókra adott válaszok

Gyűjtsön legalább 10 példát a környezetében arra, hogyan reagálnak ismerősei verbálisan, amikor dicséretet, bókot kapnak. Ezen belül listázzon öt olyan esetet, amikor külső tulajdonságukra (pl. ruha, frizura), és ötöt, amikor teljesítményükre (pl. egy elért cél, egy jól sikerült dolgozat) kapják a dicséretet.

a) Külső tulajdonságra kapott bók	A rá adott válasz
b) Teljesítményre kapott dicséret	A rá adott válasz

c) A megfigyelték alapján írjon rövid reflexiót, összehasonlítva, van-e különbség a kétféle dicséretre adott válaszok között. Térjen ki arra is, hogy Ön miként viselkedik ilyen szituációban, és vajon miért.

d) Ha kapcsolatban áll nemzetközi hallgatókkal és más külföldi ismerősökkel, figyelje meg az ő reakcióikat is. Ha tudja, milyen nemzetiségűek a példák szereplői, azt is jegyezze fel. Tapasztalt különbséget az ő és a magyarok válaszainak jellege között?

Hétköznapi szóképek

- a) Figyelje a világot egy napon keresztül, hétköznapi metaforák után kutatva. Milyen testrészekkel nevezzük meg a körülöttünk lévő tárgyakat? Például: amikor elindul otthonról, megfogja a táskája *fülét*; a boltban beköti a zacskó *száját*, miután beletette a zöldségeket; főzés előtt kiválogatja a rizsszemeket stb.
- b) Milyen további emberi tulajdonságokkal ruházunk fel tárgyakat, természeti jelenségeket, ezzel megszemélyesítve őket? Írja le, mi történik a természettel az évszakok múlása során. Például: a faleveleket *megcsípi* a dér ősszel, tavasszal viszont újra *ébredszik* a természet. Ha tud, készítsen a leíráshoz rajzot vagy egyéb vizuális illusztrációt.
- c) Írja le a szerelemmel kapcsolatos különféle érzéseket szintén természeti jelenségekkel és képekkel (pl. *bimbózik*). Ha tud, készítsen a leíráshoz rajzot vagy egyéb vizuális illusztrációt.
- d) Milyen más érzéseket, nonverbális jeleket segítenek leírni az időjárás kapcsán használt szavaink? Illetve fordítva: Milyen további időjárási jelenségeket írunk le emberi érzésekkel? Gondolatébresztőként olvassa el az alábbi népdalt.

Szomorú az idő, nem akar változni,
nagy átok van rajtam, mért tudlak szeretni?
Szeretni nem tudtam, de most már jól tudok,
búsulni nem tudtam, úgylis megtanulok.

Ahol én elmegyek, még a fák is sírnak,
gyenge ágairól levelek hullanak.
Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
mer az én édesem mást szeret, nem engem.

Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
mer akit szerettem mást szeret, nem engem.
Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
mer akit szerettem mást szeret, nem engem.

Köszönöm édesem, hogy eddig szerettél,
verjen meg az Isten, ha már megvetettél.
Verjen meg az Isten, veretlen ne hagyjon,
szeretetlen társat, hideg ágyat adjon.